

102600

Major General J. L. Moultons bok om felttoget i Norge

Major General J. L. Moulton: The Norwegian Campaign of 1940
(Eire & Spottiswood, London).

Av generalmajor O. Lindbäck-Larsen

Det første bind som gir den offisielle britiske fremstilling av annen verdenskrig var viet felttoget i Norge (T. K. Derry 1952). For to år siden kom en ny, men uoffisiell bok med inngående behandling av det samme felttog (Ash: «Norway 1940», jfr. N. M. T. nr. 8/1964). I år kommer så en tredje likeledes uoffisiell bok om det samme emne — major general Moulton: «The Norwegian Campaign».

Det spørsmål som melder seg for en norsk leser, endog før han åpner boken er dette: Hva skal det bety at det i verdenskrigens perspektiv ubetydelige norske intermezzo endog et kvart århundre etter er gjenstand for to så grundige arbeider, endog av folk som ikke selv deltok og derfor ikke er personlig engasjert.

Svaret på vårt spørsmål ligger i et annet spørsmål som kretser i England åpenbart ikke har holdt opp å stille seg selv: Hvordan i all verdens rike gikk det til at den britiske og franske innsats i Norge ble en så uomtvistelig fiasko. Og som en grafisk formulering av spørsmålet finner vi i alle de tre verker og mange andre, for-

skjellige varianter av den velkjente skissen over den tyske fremmarsj utenfor Norges vestkyst mens britiske krigsskib og fly cirklet omkring dem i de selsomste kurver.

Det er ingen ide å referere boken. Folk kan lese den selv, den fortjener det. Jeg skal innskrenke meg til å fremheve enkelte aspekter som Moulton mere eller mindre direkte stiller opp.

I mellomkrigstiden slikket de britiske forsvarsgrener sine sår — sine *respektive* sår — fra første verdenskrig. Den britiske flåte fikk slikke sine i fred for andre. Jyllandsslaget hadde vært en ufordøyelig erfaring, fordi den rokket ved den tradisjonelle og selvfølgelig overbevisning om den britiske flåtes kvalitative overlegenhet over alle andre flåter. Dertil kom at ubåtkrigen hadde gitt sjøkrigen et preg som sto i strid med det bilde en sjøkrig etter britiske tradisjoner bør ha. Dessuten hadde marinen skaffet seg hva Moulton kaller et Dardanellerkompleks som gjorde at den så med uvilje på alle trange farvann. Dardanellerkomplekset delte marinen med

hæren om enn på andre premisser.

Hæren hadde det værre. Den fikk ikke slikke sine sår i fred. Hele folket hadde fått bløt til yttergrensen av det utholdelige i de resultatløse angrep under materialslagene på Vestfronten — og under landgangsoperasjonene ved Dardanellene. Hærens selvgranskning foregikk under folkets kritiske og uvennlige øyne.

Ingen av de to forsvarsgrener var tilbøyelige til dype vurdering av flyvåpnets plass i deres respektive egne problem. Det førte til at flyverne på sin side ikke fikk noe korrektiv som var egnet til å holde dem på jorda — for å bruke et selvmotsigende uttrykk.

Alle tre forsvarsgrener stirret hver for seg på sine egne problemer. Og i den alminnelige demokratiske mellomkrigsinstilling til forsvaret var det ingen til å trekke opp et bilde av den moderne krig og gi de tre forsvarsgrener beskjed om at det var sammen de skulle løse dens problem.

Så kom krigen, og den første vinteren gikk uten at de tre forsvarsgrener i Storbritannia

— som i Frankrike — fant noen formel til å prege krigens forløp, — hverken sammen eller hver for seg.

Den begivenhetsløse «skyggekrigs» vinter ble resultatet.

9. april kom, og med denne dag et imperativt krav om øyeblikkelig og koordinert inngripen. De følgende dager avslørte en absolutt hjelpløshet i krigsledelsen. Dette gir ingen grunn til nedlatende selvgodhet. Vi kan gå ut fra at ledelsen besto av forstandige folk. Det tragiske, og det dengang, nå og i all fremtid farlige, er at så mange forstandige mennesker kunne prestere så mange uforstandige avgjørelser — henholdsvis unnlatelser.

Den øverste ledelse hadde ikke engang den unnskyldning at det norske problem kom som en overraskelse. I den første vinters hendingsløse dilemma var det nettopp i Norge de håpet å finne et angrepspunkt på tyskerne — og den allierte presse ljomet av drøftelsene om dette. At tyskerne på sin side søkte — og muligens kunne finne — utvei til å overvinne de meget åpenbare vanskeligheter en aksjon fra deres side kunne vente, kom ikke inn i drøftelsene.

Tyskerne kom dem i forkjøpet, og når det nå engang var skjedd, var det to selvfølgelig måle for vestmaktinnsats i Norge: Bergen og Trondheim. De konsentrerte seg om et tredje — Narvik — som i denne situasjon var uten den allerringeste betydning. Narviks skjebne hva allierte mål angår ville bli avgjort i Syd-Norge. Moulton antyder endog det interessante tankeeksperiment, at det var den britiske totale flåtesier i Narvik 9. april som reddet tyskerne ved Narvik. Det var bare ved hjelp av

skipsbesetningene fra de senkede tyske skibe de ble i stand til rent tallmessig å bygge opp sitt forsvar.

Det var åpenbart at sjansene i Bergen og Trondheim var tidsbegrenset. Tyskerne var så fåtallige at det ikke stod i rimelig forhold til utstrekningen av de områder de måtte beskytte. Det var også åpenbart at da britiske avgjørende inngrep i Skagerak ikke var mulig ville tyskerne snart pumpe tropper nok inn i Norge til å unnsette Trondheim og Bergen.

Den selvfølgelig konklusjon ble da også trukket i den britiske krigsledelsen alt den 9. april om morgenen: Det var over Trondheim den allierte hovedaksjonen måtte gå. Men deretter ble den nådens frist som krigslykken var villig til å gi de allierte skuslet bort ved beslutninger og kontrabeslutninger som aldri vil opphøre å forundre. For det var samvirke mellom de tre forsvarsgrener som var forutsetningen for at det skulle oppnåes noe.

Som bakgrunn og ledd i sin fremstilling gir Moulton — med tiltalende få feil og misforståelser — en karakteriserende og forståelsesfull oversikt over de norske operasjoner. Han er full av beundring for Ruge, men det hindrer ikke at han gir uttrykk for adskillig skepsis i vurderingen av operasjonene omkring inngangen til Gudbrandsdalen, og — likesom Ash — tar han uten utsmykning avstand fra den norske disponering av den først ankomne britiske brigade. Den var sendt hjemmefra i desorganisert tilstand og deretter hodekulls spredt i de norske stridskrefter, hvor avdelingens reorganisasjon ble umuliggjort og deres krefter brukt opp, til mikroskopisk nytte for de

norske operasjoner. I denne tilstand fikk den deretter i oppdrag å dekke den norske tilbaketrekning i opptagestillingen ved Balbergkampen med det kjente, bedrøvelige og selvfølgelig resultat.

Ash's bok for to år siden hadde et begrenset formål. Han krevde rettferdighet for de britiske enheter som ble satt inn i Norge.

Moulton har et videre formål. Han skildrer de tre forsvarsgreners mangel på evne til å finne eller akseptere sin mulige eller nødvendige oppgave innenfor en gitt operasjon. Som illustrerende motstykker til hjelpløsheten i den norske operasjon tegner han et skarpt bilde av operasjonene omkring Guadacanal, hvor to parter som visste hva de ville og kjente sitt klaviatur, gikk løs på hverandre.

Boken er velskrevet, dramatisk og tankevekkende. Den gir nye nyanser til bildet av de forhold vi kjempet under. Vi vet at tyskerne aldri burde fått ideen om å angripe Norge, og at overfallet, når det likevel kom, aldri hadde fortjent å lykkes. Det får Norge ta på sin kappe. Men når det nå lykkedes, var det enda i adskillige dager mulig å ødelegge den tyske plan ved rasjonelt alliert innsats. De norske stridskrefter holdt muligheten åpne for dette i et tidsrum som burde ha vært fullt tilstrekkelig.

Historien om hvordan vi såvel som våre senere allierte ødela sjansene er alvorlig. Hvem kan si at den bare er historie. Trods strålende innsats en enkeltheter av alle forsvarsgrener, handler boken om menneskelig utilstrekkelighet på alle plan. Og det er en evig faktor i krigens alminnelige problem.